

УДК 336.761

Л. Малюта, Т. Дживак

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ РЕЙДЕРСТВА НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

В основі будь-якої кризи,
конфлікту лежить криза взаємовідносин,
яка створює умови і провокує рейдерство.
Воістину сказано: де двоє б'ються – третій користає.

(Богдан Андрушків)

В Україні система обліку прав власності на цінні папери складається з двох функціонально відокремлених компонентів: обліку прав власності, який здійснюють реєстратори, та депозитарного обліку прав власності на цінні папери.

Відповідно до Законів України “Про акціонерні товариства” та про внесення змін до Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” щодо порядку дій емітента та інвесторів, починаючи з 30 жовтня 2010 р. єдиною можливою формою існування акцій товариств має бути без документарна форма. Але товариства не поспішають здійснювати дематеріалізацію своїх акцій, оскільки переведення обліку прав власності на акції до їх власника вимагає багато часу та коштів. Тому реєстр іменних цінних паперів часто так і залишається в реєстратора.

Інститут реєстраторів є загрозою для вільної конкуренції та прозорості на ринку цінних паперів через систематичні суттєві порушення чинного законодавства у даній сфері. Саме реєстратори навмисне затягують або відмовляють у реєстрації та перереєстрації прав власності, обмежують доступ до інформації власникам цінних паперів, зокрема про проведення загальних зборів акціонерів, здійснюють ведення подвійних реєстрів акціонерів одного емітента, не дотримуються вимог щодо кваліфікації персоналу тощо.

Передача реєстру акціонерів реєстраторові, ліцензованому фахівцю, який перебуває під особливим контролем Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, теж не гарантує недоторканність реєстру, але деякою мірою запобігає розкраданню акцій шляхом підроблення записів у реєстрі.

У сучасному законодавстві стосовно забезпечення випуску та обігу цінних паперів не врегульовано питання захисту інтересів інвесторів та емітентів, в першу чергу, обліку права власності. Це гальмує розвиток фондового ринку в Україні.

Важливо зауважити, що нині обіг цінних паперів здійснюється відповідно до великої кількості законодавчих і підзаконних актів, що регулюють майнові відносини. Таким чином, існує багато проблем, пов'язаних із відсутністю централізованої системи обліку цінних паперів. Це створює умови для корпоративних конфліктів, зокрема щодо діяльності реєстраторів, пов'язаної з маніпуляціями з подвійними реєстрами.

Створення чітко зрозумілої і прозорої системи законодавчого регулювання гарантуватиме інвестору, що в Україні його права власності захищені.

Отже, необхідно розробити і впровадити заходи з побудови такої системи обліку прав власності на цінні папери, яка б забезпечувала дотримання права власності в Україні. Також для вирішення проблем обліку прав власності на цінні папери потрібна спеціально розроблена законодавча база.